

1. עמותת הפורום החילוני איגוד השכונות והיישובים החופשיים (ע"ר)
2. פרופ' יורם הרפז ת.ז. 050764166
3. ד"ר אמנון כרמון ת.ז. 054529094
4. ד"ר אברהם פרנק ת.ז. 009754284
5. רוני בריזון ת.ז. 008093031
6. אלון באב"ד ת.ז. 029679529
7. ויקטור בר ת.ז. 011090644
8. מיה הולץ אבי-גיא ת.ז. 023578867
9. גלית הנביא אלנקווה ת.ז. 027753946
10. יפתח טיגל ת.ז. 036036903
11. נוגה ירושלמי ת.ז. 059198853
12. איתמר מזעקי ת.ז. 029031887
13. אריק סגל ת.ז. 024964264
14. דפנה פילוסוף ת.ז. 024834558
15. אורי קרמן ת.ז. 024406365

ע"י ב"כ דב קרנר ו/או טל עברי ו/או טליה שאטי
עברי, קרנר ושות' משרד עורכי דין
מרח' אופנהיימר 7, רחובות
טל': 08-6226161 פקס: 08-9366660
כתובת דואר אלקטרוני: dovi@ivri-kerner.co.il

העותרים

ובין:

שר החינוך

באמצעות פרקליטות המדינה- מחלקת בג"צים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל': 02-6466588, פקס: 02-6467011

המשיב

תשובת העותרים לתגובה המקדמית מטעם המשיב

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, מתכבדים העותרים להגיש את תשובתם לתגובת המשיב לעתירה.

בית המשפט הנכבד מתבקש לראות את כתב העתירה מטעם העותרים כחלק בלתי נפרד מתשובה זו, אשר נעשית על דרך ההשלמה בלבד.

כל ההדגשות הן של הח"מ, אלא אם כן מצוין אחרת.

(המשיב ו/או משרד החינוך יקראו להלן לשם הנוחיות: "המשיב")

להלן פירוט התשובה:

א. פתח דבר – אין בתגובת המשיב כדי להתמודד עם טענות העותרים

1. עיון בתגובת המשיב לעתירה מעלה כי אין בה כדי ליתן מענה לטענות העותרים. יתירה מכך, יש באמור בתגובת המשיב כדי לאושש את טענות העותרים, ובין השאר:
 - 1.1. את טענת העותרים בדבר היעדר בסיס חוקי של הגדרת מקצוע הלימוד נשוא העתירה כ'מקצוע חובה' – טענה זו אינה נענית על ידי המשיב במישרין. במקום, מנסה המשיב להסית את הדיון למחוזות ה'סבירות'. אלא שאין סבירות בלי חוקיות.
 - 1.2. את טענת העותרים בדבר טשטוש אופיו של זרם החינוך הממלכתי עד הפיכתו לבבואה של זרם החינוך הממלכתי המשלב/בתי ספר תל"י – טענה זו אינה נענית כלל על ידי המשיב, אשר אף לא מנסה להתמודד איתה.
 - 1.3. את טענת העותרים בדבר הכשל הבסיסי הנובע מאי קיום חובת ההיוועצות.
2. כך בתמצית, ולהלן ביתר הרחבה.

ב. מידת התערבות בית המשפט הנכבד בהחלטת המשיב

3. בתגובתו טוען המשיב, כי נקודת המוצא בענייננו הינה כי נתון לו שיקול דעת רחב ביותר בעניינים הנוגעים לעיצוב מדיניות במערכת החינוך, וכי בית המשפט הנכבד לא ייטה לשים את שיקול דעתו במקום שיקול דעת הרשות.
4. על נקודת מוצא זו אין ולא יכול להיות חולק.
5. עם זאת, מן המפורסמות היא, כי התערבות בית המשפט הנכבד תתבצע מקום שבו ההחלטה הרלוונטית נגועה בחריגה מסמכות או בפגם אחר היורד לשורשם של דברים. נפנה, בעניין זה, אל בג"ץ 3691/04 איאד סעדיה נ' מדינת ישראל משרד הבריאות (פורסם בנבו, 03.01.2005) וכן אל בג"ץ 5562/07 עו"ד דרור שושהיים נ' שר לביטחון פנים (פורסם בנבו, 23.07.2007).
6. העותרים יטענו, לא רק על בסיס עתירתם אלא אף על בסיס תגובת המשיב, אליה יתייחסו להלן, כי ענייננו הוא בדיוק מהמקרים המחייבים את התערבות בית המשפט הנכבד.

ג. קביעת מקצוע הלימודים כמקצוע חובה – בחוסר סמכות

7. בעתירתם ציינו העותרים, כי תכנית הלימודים, כהגדרתה בסעיף 1 לחוק החינוך הממלכתי, תשי"ג – 1953 (להלן: "חוק החינוך הממלכתי") – הינה שילוב של:
 - 7.1. תכנית יסוד – תכנית לימודים למוסדות החינוך הממלכתיים הרשמיים "שהשר יקבעה כתוכנית חובה על כל מוסד כזה". ודוק' – הגדרת מוסד חינוך כ'ממלכתי רשמי' כוללת, בהתאם לסעיף 1 לחוק החינוך הממלכתי, גם את מוסדות החינוך הממלכתיים משלבים וגם את מוסדות החינוך הממלכתיים – דתיים.
 - 7.2. תכנית השלמה – חלק של תכנית הלימודים אשר יקיף לא יותר מ – 25% משעות הלימודים במוסדות החינוך הרשמיים.
 - 7.3. ודוק' – שלא כמו בנוגע לתוכנית היסוד, אשר כאמור אמורה להתאים לכל מוסדות החינוך הרשמיים, הרי שלמוסדות החינוך הממלכתי – דתי והממלכתי – משלב יוחדו תוכניות השלמה ייחודיות, אשר אמורות להתאים לאופיים המיוחד של מוסדות אלו, וזאת מכח הוראות סעיף 5 לחוק החינוך הממלכתי.

7.4. יתירה מכך, גם בכל הנוגע לתוכניות השלמה אשר מיועדות לבתי הספר הממלכתיים כלליים, נתונה בידי המשיב הסמכות להגדיר תוכניות השלמה שונות או מקבילות, אפילו בהתייחס לאותו מוסד.

7.5. זאת ועוד; תוכניות ההשלמה אשר נקבעו על ידי המשיב יכולות להיות, בהתאם להוראת סעיף 6 לחוק החינוך הממלכתי, מוחלפות בתוכניות השלמה אחרות, וזאת בהתאם לדרישת הורי התלמידים במוסד חינוך, באופן אשר מאפשר להם חופש בחירה באשר לתכנים אותם לומדים ילדיהם.

8. בצד סמכותו של המשיב, לקבוע תכנית יסוד וכן תוכניות השלמה, מצויה גם סמכות שברשות, מכח הוראת סעיף 8 לחוק חינוך ממלכתי, לאשר, למוסד חינוך רשמי, לפי דרישת הורי תלמידים באותו מוסד, תכנית לשעות נוספות על השעות שנקבעו בתוכנית הלימודים.

9. טענת העותרים, כפי שפורטה בהרחבה בעתירותם, הינה, כי, בהתאם להוראות חוק החינוך הממלכתי שצוינו לעיל - ככל שתוכנית לימודים מוגדרת כ'תכנית חובה', או, בשמה השגור 'תכנית ליבה', הרי שהיא חייבת להיות מיועדת לכלל מוסדות החינוך הרשמיים ולא לחלקם, שאם לא כן אין עסקינן בתוכנית חובה.

10. על אופייה הדואלי של תכנית הלימודים כבר עמד בית משפט נכבד זה, כאשר קבע כי:

"תוכנית הלימודים בנויה בראש ובראשונה מתוכנית היסוד המופעלת כתוכנית חובה בכל מוסדות החינוך הרשמי. אל מרכיב זה עשויה להתלוות תכנית השלמה. תכנית ההשלמה לא קורצה מעור אחד. סוג אחד של תכנית השלמה הוא זה שהשר קובע שיחול בבית הספר הרשמי, בין הממלכתי ובין הממלכתי דתי. סוג אחר של תכנית השלמה הוא זה המוצע על ידי בית הספר והורי התלמידים, והשר מאשר אותו. סוג שלישי של תכנית היא תכנית השעות הנוספות המוצעת על פי בקשת הורי התלמידים ומתאשרת על ידי השר, אם היא מקיימת את התנאים הנדרשים"¹.

11. אם כן – תכנית הלימודים יכולה להיות אך תכנית יסוד – לכלל מוסדות החינוך הרשמיים, או – תכנית השלמה – דיפרנציאלית בהתאם לסוג מוסד החינוך אליו היא מכוונת.

12. בית משפט נכבד זה גם עמד על זהות המונחים 'תכנית יסוד' ו- 'תכנית ליבה', וקבע כי:

"על רקע המתח הקיים בין זכות הפרט לחינוך, הניתנת למימוש בתכנים הנקבעים על פי רצון ההורים, בשילוב עם האינטרס הציבורי להעניק תכני חינוך בסיסיים משותפים לכלל התלמידים בלא הבדלי מגזר, נולד הצורך בגיבוש תכנית יסוד בחינוך, הנקבעת על ידי המדינה. תכנית יסוד זו – "תכנית ליבה" – נועדה לאזן בין הערכים הנוגדים"².

13. אם כן – תכנית ליבה היא תכנית יסוד ועסקינן, למעשה, ב'אותה גברת'.

¹ ראה את בג"צ 8186/03 קרן החינוך למען בתי הספר תל"י נ' משרד החינוך [פורסם בנבו].

² ראה את בג"צ 4805/07 המרכז לפלורליזם יחודי – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך [פורסם בנבו] (להלן: "עניין המרכז לפלורליזם יהודי").

14. בית משפט נכבד זה אף עמד על מאפייניה של תכנית היסוד (ליבה), כפי שהם עולים מהוראות

חוזרי המנכ"ל של משרד החינוך כאשר קבע, מתד, כי:

"תכנית יסוד (ליבה) לחינוך היסודי במדינת ישראל היא המכנה המשותף המורכב מהתכנים, מהמיומנויות ומהערכים המחייבים את כל הלומדים במערכת החינוך בישראל³. אף בית משפט זה הכיר בחשיבות הרבה שיש לייחס להוראתה של תכנית היסוד, המקשרת בין כלל המגזרים בחברה הישראלית על ידי יצירת מכנה משותף בסיסי של תכנים וערכים, וכן מקנה לתלמידים כלי עזר בסיסיים התורמים ליכולתם לממש את הזכות לשוויון הזדמנויות ולאזרחות ערכית⁴."

ומאידך – קבע כי האיזון בין הצורך להקנות ערכים משותפים לכלל ילדי ישראל בכלל המגזרים ובין הצורך של כיבוד האוטונומיה הנתונה להורים לבחור לילדם בזרם החינוך הרצוי להם:

"...עשוי להימצא בהגבלת תכנית הליבה לתכנים מינימליים הכרחיים

בלבד לצורך השגת מטרות החינוך הכללי, בצד כיבוד החופש להנחלת

ערכי החינוך הייחודי לתלמידי אותו מגזר...⁵."

15. אם כן – תכנית היסוד (ליבה) חייבת להיות המכנה המשותף הבסיסי ביותר של כלל תלמידי ישראל.

16. חמושים בהוראות החוק וכן פסיקת בתי המשפט בעניין זה, טענו העותרים את הטענה הבינארית הבאה: ככל שמקצוע הלימודים נשוא עתירה זו – תרבות יהודית – ישראלית ותכנית הלימודים שנכתבה עבורו (להלן: **"תכנית הלימודים"**) הינו מקצוע חובה, וככזה – חייב להילמד בכל מוסדות החינוך הממלכתיים הרשמיים, ביניהם מוסדות הלימוד הממלכתיים – דתיים והממלכתיים משלבים, מכאן שככל שאינו נלמד בכל מוסדות אלה אלא מיועד לחלקם בלבד, אין הוא יכול להיחשב כ'מקצוע חובה'.

17. אלא שהגדרת תכנית הלימודים על ידי המשיב ו/או מי מטעמו, כך ציינו העותרים, אינה עולה בקנה אחד עם הוראת הדין, כאשר מחד –

17.1. תכנית הלימודים מוגדרת כ'**"תכנית חובה"/"ליבה"** – זאת כפי שעולה בבירור

מתגובת המשיב לעתירה⁶, וכן ממקורות שונים שצורפו לעתירה ובין השאר – **"קול**

קורא תשע"ט – **להכשרת מורות ומורים במקצועות היהדות לחינוך הממלכתי** –

יהודי כללי⁷, שם מכונה מקצוע תרבות יהודית ישראלית כ'**"מקצוע ליבה"**.

17.2. ומאידך – תכנית הלימודים **"מיועדת אך ורק לתלמידי מוסדות החינוך**

הממלכתיים כלליים – זאת כפי שעולה בבירור ממקורות שונים שצורפו לעתירה,

ובין השאר – המבוא לתכנית הלימודים עצמה⁸.

³ ראה את חוזר המנכ"ל מיום 1.4.09 (עדכון אחרון מיום 13.7.14).

⁴ ראה את בג"צ 7963/16 **פורום בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים נ' ממשלת ישראל** [פורסם בנבו].

⁵ ראה את **עניין המרכז לפלורליזם יהודי**.

⁶ ראה, בין השאר את סעיף 66 לתגובת המשיב.

⁷ ראה את **נספח ע' – 13 לעתירה**.

⁸ ראה את סעיף 1 של **נספח ע' – 10 לעתירה** – חוזר מנכ"ל מקצוע תרבות יהודית ישראלית.

18. לאחר שנאשו מקבלת תשובה מהמשיב ו/או מי מטעמו, במהלך שלב מיצוי ההליכים, הכיצד מיושבת הסתירה הפנימית היורדת לשורשו של מקצוע הלימודים דנן, קיוו העותרים כי סתירה זו תיושב, אחת ולתמיד, במסגרת תגובת המשיב לעתירתם.

19. למרבה הצער, המשיב, בתגובתו, שב ומתחמק מהתמודדות עם טענה בסיסית זו של העותרים ונמנע מקביעת מסמרות באשר למהותה של התכנית.

20. במקום, מבכר המשיב ליתן תשובה מתחמקת ומעורפלת, אשר ניתן לתמצתה לטיעונים הבאים:

20.1. **טיעון אחד:** הגדרת התוכנית כ'ראויה'⁹ והמקצוע כ'סביר', אשר, לכאורה, עולה בקנה אחד עם 'מטרות החינוך הממלכתי';

20.2. **טיעון שני:** הגדרת התכנית ככזו אשר 'מותאמת' למערכת החינוך הממלכתית, כפי שנעשה גם במסגרות המקבילות;

21. נפרט מדוע אין בטיעונים אלה כל ממש.

22. **אין ממש בטענת המשיב בדבר 'סבירות' ההחלטה על הגדרת המקצוע נשוא תכנית הלימודים כ'מקצוע חובה' –**

22.1. המשיב טוען בתגובתו, כי ההחלטה ללמד את תכנית הלימודים כמקצוע חובה במערכת החינוך הממלכתית הינה 'החלטה סבירה ביותר', אך אינו מתמודד עם טענת/שאלת העותרים – הכיצד יכול להתקיים מקצוע אשר, מחד, מוגדר כמקצוע 'חובה', ומאידך – אינו נלמד ככזה – בכל מוסדות החינוך הממלכתיים.

22.2. טענת העותרים הינה, כאמור, כי מקום בו עסקינן במקצוע לימודים אשר מוגדר אך ורק למערכת החינוך הממלכתית, הוא אינו יכול להיקרא ו/או להיחשב ו/או להיות מוגדר כ'מקצוע חובה'. משכך - הגדרתו ככזה נגועה באי חוקיות היורדת לשורשו של עניין והעולה כדי הטעיה פשוטה של ציבור התלמידים, הוריהם ומחנכיהם, באופן אשר מחייב, מניה וביה, את התערבות בית משפט נכבד זה, לא בדרך של בחינת 'מתחם סבירות', אשר אינה רלוונטית מקום בו ההחלטה המנהלית הרלוונטית התקבלה בתוך חריגה מסמכות, אלא בדרך של פסילת החלטת המשיב.

22.3. גם טענות המשיב, כי עסקינן בתכנית אשר, כביכול, עולה בקנה אחד עם 'מטרות החינוך הממלכתי', וכי בשל חשיבותה, כפי שהוא רואה אותה, הוא 'החליט' על הגדרתה כמקצוע חובה, אין בה כדי לסייע לו, מקום בו, כאמור, עסקינן בהחלטה אשר אינה עולה בקנה אחד עם הדין.

22.4. העותרים מצפים, כמובן מאליו, כי כל מקצוע לימוד מבית מדרשו של המשיב יגשים את מטרות החינוך הממלכתי ולמצער את חלקן. אלא שאחת ממטרות הבסיס של המחוקק, כפי שהיא עולה מלשון חוק החינוך הממלכתי כמו גם פרשנותו על ידי בית משפט נכבד זה, הינה, כפי שכבר פרטנו לעיל, הותרת אוטונומיה רחבה ככל הניתן של מוסדות הלימוד, כל אחד בהתאם לאופיו, כאשר הפרת אוטונומיה זו נעשית (אך ורק) בדרך של כפיית לימוד מקצועות ליבה, בהיקף המינימלי ההכרחי בלבד על מנת ליצור מכנה משותף בסיסי ורחב ככל האפשר בקרב כלל תלמידי מערכת החינוך הממלכתית, ולא בדרך של לימוד תכנים 'ראויים' כאלה או אחרים.

⁹ ראה, בין השאר את סעיפים 39 ו-63 לתגובת המשיב.

23. טענת המשיב בדבר 'התאמת' התוכנית למערכת החינוך הממלכתית –

23.1. טענת המשיב בעניין זה, כפי שהיא עולה, בין השאר מסעיפים 73-76 לתשובתו, כלל אינה ברורה וממילא – אין בה כל ממש, הן עובדתית והן משפטית.

23.2. המקצוע דנן, כמו גם תכנית הלימודים והתכנים השונים הרלוונטיים אליו, אינם מיועדים אלא למוסדות החינוך הממלכתיים הכלליים ובין השאר אינם נלמדים בבתי הספר השייכים לזרם החינוך הממלכתי דתי.

23.3. המשיב אינו טוען אחרת וממילא אינו מראה, ולו בראשית ראיה, כי עסקין במקצוע אשר נלמד במוסדות חינוך כלשהם למעט אלה השייכים למוסדות החינוך הממלכתי הכללי. טענתו היחידה, הבלתי מובנת בעליל, הינה בדבר 'התאמת' תכנית הלימודים גם במסגרות מקבילות.

23.4. אלא שאין עסקין בתוכנית חובה/ליבה אשר אופן לימודה 'מותאם' לבתי הספר השונים אלא בתכנית לימוד המיועדת אך ורק לבתי הספר השייכים לזרם החינוך הממלכתי – כללי.

23.5. ממילא, 'התאמת' תכנים שונים לאופיים של מוסדות החינוך השונים נעשית במצוות המחוקק, בדרך של קביעת **תכניות השלמה**, ובכלל זה – תכניות השלמה ספציפיות למוסדות החינוך הממלכתי המשלב ותכניות השלמה לחינוך הממלכתי הדתי (ראה סעיף 1 לחוק החינוך הממלכתי).

23.6. אלא שתוכנית הלימודים שבענייננו אינה מוגדרת כתוכנית השלמה – אשר מעצם אופייה ועל פי הוראת חוק החינוך הממלכתי:

23.6.1. אמורה להתאים לאופיים של מוסדות החינוך בהם היא נלמדת, ותפוסת העולם ואורחות חייהם של התלמידים הבאים בשעריהם.

23.6.2. אמורה, בין השאר, לאפשר הצעת **תוכנית השלמה חלופית על ידי הורי התלמידים במוסד חינוכי, באופן אשר יאפשר את מימוש האפוסטרופוסות שלהם על ילדיהם.**

24. לאור כל האמור, ישובו העותרים ויחזרו על טענתם – אשר לא זכתה למענה בתגובת המשיב – כי בשל עצם היותו של מקצוע הלימוד מיועד למוסדות החינוך הממלכתי כללי בלבד, אין הוא יכול להיחשב מקצוע חובה/ליבה, והגדרתו ככזה נגועה באי חוקיות היורדת לשורשו של עניין.

ד. התעלמות מוחלטת של המשיב מטענות העותרים באשר

להשלכות קיומן של מערכות החינוך של הזרם המשלב ותל"י

25. בתגובתו לעתירה התעלם המשיב, לחלוטין ובמפגיע, מהשינויים הדרמטיים שחלו במהלך עשרות השנים האחרונות במערכת החינוך, עליהם הצביעו העותרים, באופן שהלך וצמצם את המרחב הפדגוגי אשר עשוי להתאים לתלמידים הבאים מבתי חילוניים, ובפרט, ממחיש את אי נחיצות מקצוע הלימודים נשוא העתירה, ולמצער, אי הסבירות שבכפייתו על ציבור זה.

26. התעלמות זו שיוותה לתגובת המשיב גוון אנכרוניסטי, משל מצויים אנו (עדיין) בשנות התשעים של המאה הקודמת, או אז לא היו בנמצא –

26.1. **תכנית תל"י (תגבור לימודי יהדות)** – תכנית חינוכית שמפעילה קרן תל"י

בשיתוף משרד החינוך, ואשר מטרתה – תגבור לימודי היהדות ברוח פלורליסטית במסגרת חיי היומיום של החינוך הממלכתי כללי, תכנית אשר פעילה כיום בלמעלה מ- 300 בתי-ספר וכיתות גן – **אשר בחור, בהליך מסודר, להפעילה.**

26.2. **חינוך ממלכתי משלב** – מערכת חינוך נוספת, נפרדת למערכות החינוך הכללית

והדתית, אשר הקמתה, במסגרת תיקון מס' 10 של חוק החינוך הממלכתי, כללה הקמת 'מועצה לחינוך ממלכתי משלב', עמה חייב המשיב להיוועץ בעניינים שונים ואף לקבל את הסכמתה לקביעתן של תכניות השלמה המותאמות למערכת חינוך זו. גם מערכת חינוך זו מופעלת, בבתי ספר שונים, באופן וולונטרי, לאחר הליך מסודר.

27. בהתאם, המשיב בחר להתעלם מטענות העותרים, כי במציאות של ימינו:

27.1. אפשרות הגדרת מוסדות חינוך ככאלה אשר מאמצים את תכנית תל"י או בוחרים

להצטרף לזרם החינוך הממלכתי משלב – כבר עונה על צורך של תלמידים 'במגוון זהויות', אשר בוחרים שלא ללמוד במוסדות החינוך הממלכתיים – דתיים אבל עדיין **מבקשים** להעמיק את זהותם, מתוך תחושה כי היא 'אתנית' 'בלבד' ומעוניינים ללמוד 'תכנים יהודיים משמעותיים'¹⁰. להם אולי מתאימה תכנית הלימודים דנן.

27.2. עצם קביעת מקצוע לימוד – אשר כבר מצינו שאינו יכול להיחשב מקצוע חובה/ליבה

– כמקצוע חובה עבור ציבור התלמידים אשר לא בחר ללמוד במוסדות הלימוד הממלכתיים דתיים או הממלכתיים משלבים ו/או הממלכתיים כלליים שם מופעלת תכנית תל"י, ציבור המהווה 'קהל שבוי' - מטשטשת עד אין את ההבדלים בין מוסדות החינוך הממלכתיים כלליים לבין המשלבים/תל"י, באופן העולה כדי פגיעה בנושא בזכותם של ההורים להקנות לילדיהם חינוך ההולם את ערכיהם, אותם הורים אשר מרגישים בנוח בזהותם ה'אתנית'.

27.3. מערכת החינוך – גם זו ה'כללית' – כבר רוויה, לרבות במסגרת המקצועות שנלמדים

במסגרת תכנית הליבה, בנושאים וטקסטים הלקוחים ממקורות יהודיים – אמוניים, באופן אשר שומט את הקרקע מטענה, ככל שתועלה, בדבר 'חוסר' כלשהו בתכנים מסוג זה.

28. מכל האמור לעיל, לרבות כמפורט בהרחבה בעתירה עצמה, עולה בבירור, כי:

28.1. בטענת המשיב כאילו מטרת התכנית הנה 'ליצור שיח ערכי' אין ממש, מקום

שעסקינן במקצוע אשר לא נלמד כמקצוע ליבה ומשכך אינו מאפשר את אותו 'שיח'.

28.2. בטענת המשיב כאילו מטרת התכנית 'לתת מקום למגוון הדעות וזהויות שבחברה

הישראלית' אין ממש, לפי שמגוון דעות וזהויות אלו כבר מוצאות את מקומן

בחלופות הרבות, שפורטו לעיל, של מוסדות החינוך הממלכתיים.

29. עם כשלים מהותיים אלה, העולים כדי חוסר סבירות קיצונית, בחר המשיב שלא להתמודד

בתגובתו, ולא בכדי.

¹⁰ לצורך זה השווה בין **נספחים ע' – 4א-ב'** (חוזה מנכ"ל בקשר ללימודי תל"י) ו- ע' – 6 (חוזה מנכ"ל בקשר לבתי הספר המשלבים) ובין **נספחים ע' – 10 ו- ע' – 11** (חוזה מנכ"ל בקשר למקצוע תרבות יהודית - ישראלית ותכנית הלימודים תרבות יהודית - ישראלית).

ה. פגיעה בזכות לחופש מדת והזכות לבחירת זרם החינוך

30. במסגרת העתירה עמדו העותרים גם על הפגמים העולים מתכני תכנית הלימודים, ובמיוחד הפגם העיקרי אשר עובר כחוט השני בתכנים הרלוונטיים, והוא – אי התאמתם לציבור התלמידים החילוני, זאת, בין השאר, כפי שעולה מחוות דעתה של פרופסור שנהר¹¹.
31. בתגובתו, טוען המשיב כי עסקינן ב'תכנית ראויה', תוך שהוא מעלה על נס תכנים כאלה ואחרים הנלמדים במסגרתה.
32. המשיב גם טוען, כי אין שחר לטענת העותרים בדבר פגיעה בזכותם לחופש מדת ו/או זכותם לבחור ללידיהם את זרם החינוך ההולם את תפיסת עולמם. לשיטתו, העותרים אינם אוחזים בזכויות אלו וזאת לאור הוראות חוק חינוך ממלכתי, אשר כוללות – בין מטרותיו – גם לימוד של תורת ישראל, תולדות העם היהודי, מורשת ישראל ומסורת יהודית.
33. על כך ישבו העותרים וידגישו, כי אין חולק על כך כי לימוד תורת ישראל ותולדות העם היהודי הם ממטרותיו החשובות של חוק זה. אלא מאי? תכנים אלה כבר נלמדים ונלמדו, עוד בטרם בואה לעולם של תכנית הלימוד נשוא עתירה זו, לרבות במסגרת לימודי הליבה, וזאת – כפי שבבתי הספר הערביים/דרוזיים/בדואים נכללים לימודי דת ומורשת.
34. זאת ועוד, ברי כי תכנית הלימודים ותכניה כוללים כאלה אשר הולמים יותר והולמים פחות את עולמם של תלמידי מערכת החינוך הכללית, כאשר תקצר היריעה מלסקור את כולם. ממילא, עריכת 'מאזן' בין תכנים 'ראויים' או 'לא ראויים' אינה מתפקידו של בית משפט נכבד זה.
35. אלא ששורש טענת העותרים נעוץ, כאמור, בעצם הכוונת התכנית לציבור תלמידי בתי הספר הממלכתיים כלליים, אותו קהל שבוי אשר ככל הנראה תפיסתו את יהדותו הינה 'אתנית בלבד'¹², כמו גם המטרות המוצהרות שנגזרות ממנה.
36. יתירה מכך – החלתה של תכנית הלימודים, הזזה בתכניה, מטרותיה ותפיסת עולמה לאלו הנלמדים במסגרת בתי הספר שאמצו את תכנית תל"י או הפכו לבתי ספר השייכים לזרם הממלכתי משלב, וזאת – ללא קבלת אישור הורי התלמידים ומבלי לעבור את הפרוצדורה הנדרשת, אלא, במקום, תוך הכוונה מגבוה – היא זו אשר מצרה את צעדיהם של הורים אשר אינם מעוניינים באותם תכנים, בתוספת לתכנים אשר כאמור כבר נלמדים בבתי הספר הממלכתיים כלליים ובאופן זה פוגעת בזכותם לחופש מדת ובחירת זרם החינוך אשר הולם את תפיסת עולמם.
37. לשם המחשה, בבחינת – אין טוב ממראה עיניים – בחינה של חומרי/ספרי הלימוד מעלה, כי חלק נכבד מהם, וזאת בלשון המעטה, הינם ספרים אשר נכתבו על ידי הוצאת קרן תל"י (תגבור לימודי יהדות). דוק' – עסקינן בספרים אשר על כריכתם מצוין במפורש –

"בהוצאת קרן תל"י - על פי תכנית הלימודים למקצוע 'תרבות יהודית - ישראלית'.

¹¹ ראה נספח ע' – 12 לעתירה.

¹² המשיב חוזר על מטרות זו גם במסגרת תגובתו – ראה סעיף 42 שלה.

38. הדבר אומר דרשני, באופן אשר מאשש את תמצית טענת העותרים נשוא עתירה זו: במסגרת תכנית הלימודים נשוא המקצוע 'תרבות יהודית – ישראלית' נעשית **בכוונת מכוון** דיפוזיה של חומרי לימוד מבית המדרש של קרן תל"י, קרי – אותה קרן אשר, בשיתוף עם משרד החינוך, מפעילה **בבתי הספר אשר בוחרים בכך**, תכנים אשר מטרתם – תגבור לימודי יהדות.

39. כך, הופכת אפשרות הבחירה להנחיה שבחובה. כך הופכים בתי הספר הממלכתיים 'כלליים' לבעלי גוון של בתי ספר תל"י ו/או ממלכתי משלב. כל זאת – מבלי שהמרה זו עוברת את כל השלבים הנדרשים המערבים והמחייבים את בחירת ההורים והצוות החינוכי של בתי הספר.

40. כך, נדרסת האוטונומיה של הורי התלמידים לבחור לילדיהם חינוך ההולם את תפיסת עולמם.

מצ"ב לתשובה זו, לצורך ההמחשה בלבד, כריכות ספרים מסדרת "של"י ושלכם", מהוצאת קרן תל"י – עבור כיתות ג' ו – ד', **כנספחים 1-2**.

41. ורק למען סבר את האוזן ובהתייחס לטענות המשיב, נציין מספר דוגמאות בנוגע לתכנים הנלמדים במסגרת תוכנית הלימודיים:

41.1. בניגוד לטענת המשיב בדבר 'הבלטת נקודות המבט השונות', יש בתוכנית ובתכניה רוב מכריע למושגי יסוד ומקורות אשר עוסקים בלימוד תורה, אגדות חז"ל ומשניות. שיח חילוני? מושגי יסוד מהעולם המודרני? עולמם של התלמידים החילוניים? כאלה כמעט ולא ניתן למצוא.

מצ"ב, להמחשה בלבד, העתק תכניות הלימודים, לכיתות ב', ג', ה' ו – ו', **כנספח 3**.
41.2. גם במקורות בהם יש אזכור לטקסטים אוניברסליים, עדיין חלק הארי נשלט על ידי טקסטים אמוניים – רבניים שעיקרם סובב סביב המשנה והתלמוד והם אף כוללים דברי רבנים מודרניים.

מצ"ב לתשובה זו, כחלק בלתי נפרד הימנה, העתק תוכנית הלימודים לכיתה ד', אשר משלבת מקורות מודרניים ככאלה אשר 'מתכתבים עם המשניות', **כנספח 4**.

41.3. יתירה מכך, אותם טקסטים אוניברסליים מופיעים כ'משלימים' או 'תומכים' לטקסטים רבניים אמוניים או 'מזוהים' עימם, באופן אשר יוצר את הרושם כאילו גם ערכים אוניברסליים הם – בהכרח – כאלה אשר מקורם בערכים יהודיים.
41.4. כלומר, טענת העותרים אינה כי הטקסטים הרלוונטיים נעדרים כליל אזכורים אוניברסליים, אלא כי טקסטים אלה הם המיעוט שבמיעוט, והם מוזכרים בהתייחס לטקסטים אמוניים.

41.5. זאת ועוד, אין במקורות הקשורים לתוכנית הלימודים ביטוי אמיתי, אם בכלל, לביקורתיות המאפיינת את העולם החילוני, בין השאר באשר לשאלת עצם קיומו של האל, או לאפשרות האמיתית של חיים נטולי תפילה או קיום מצוות. במקום, בחלק הארי של המקרים, 'שאלות' בעניינים אלה, מנוסחות, למעשה, כהנחיה או שכנוע.

41.6. ויודגש – העותרים אינם סבורים ולא טוענים כי בוגרי בתי הספר הכלליים אינם צריכים לדעת מהן תפילות או אף להכיר מושגי יסוד בתפילה היהודית.

41.7. טענתם היא, כי בתוכנית הלימודים דן, לומדים, כבר מגיל צעיר, לא על **תפילות**, אלא לומדים את לשון התפילות עצמן ואת מיקומן המרכזי, כברירת מחדל, כגורמה המתבקשת, בחיי האדם ביום יום.

מצ"ב לתשובה זו, כחלק בלתי נפרד הימנה, העתק הוראת תפילת העמידה, כפי שהיא מופיעה בספר הלימוד לכיתה ה' – "מפתחות לאדם, עם ומקום", הוצאת חל"ד, עמ' 82-83,

כנספח 5.

41.8. כך, כבר מכיתה א' ואילך משננים לתלמידים תפילות, לרבות תפילות שחרית מנחה וערבית, תפילות הקשורות לשבת ולחגים השונים, ברכת המזון, ברכת השחר, ברכת האילנות, ברכת הגומל, תפילת הדרך ותפילת הגשם (רשימה חלקית ביותר).

41.9. היות שעסקינן בתכנים המועברים לתלמידים כבר בגיל הרך, יש בכך כדי להעלות חשש כבד לאינדוקטרינציה. שהרי מה זו תפילה? בקשה מאלוהים. אם כך, מה יחשוב ולאילו מסקנה יגיע בן השש שמונת זה מוזכר בחומרי הלימוד שלו חזור והזכר? אלוהים בהכרח קיים, הוא שומע אותי, ואם אבקש ממנו, הוא גם יעזור לי.

41.10. ברי כי זהו מסר שניתן להפרכה או להטלת ספק על ידי אדם מבוגר או אף נער בוגר. אך אצל ילד רך סביר שייקלט כאמת אחת ברורה.

41.11. האם זהו תוכן ההולם את עולמם ואורחות חייהם של התלמידים החילוניים? אלה שהוריהם לא בחרו כי ילדיהם יתגברו את לימודי היהדות בבתי הספר של תל"י? של הזרם הממלכתי משלב?

מצ"ב לתשובה זו, כחלק בלתי נפרד הימנה, העתק המתייחס ליום הכיפורים ומנהגי התפילות שבו, כפי שהוא מופיע בספר "של"י ושלכם (מבית קרן תל"י) – שערים לתרבות

יהודית – ישראלית – חברות ומנהיגות", עמ' 98, כנספח 6.

41.12. זאת ועוד; התכנים השונים כוללים מניפולציות של ממש, בניסיון להמחיש לתלמידים 'עיקר' מול 'טפל'. כך, לדוג', במסגרת ספר הלימוד 'מפתחות לעצמאות ואחריות' מוצג תרשים¹³ המדגיש מאוד, כיציון דרך לשיבת העם לארצו, את "עליית אלפי תלמידי הגר"א הדתיים לארץ". לעומת זאת, הצהרת בלפור או אפילו השואה, מקבלים מקום קטן בהרבה. הקמת ארגון 'חובבי ציון' לא מוזכרת וכך גם העליות השנייה והשלישית. גם לא מוזכרת העובדה, כי כמעט כל העולים לארץ החל מסוף המאה ה-19 עשו זאת בעידוד תנועת ההשכלה ולא הקפידו על אורח חיים דתי.

מצ"ב העתק התרשים, כנספח 7.

41.13. דוג' נוספת למניפולציה, היא סיכום חומרי לימוד בדרך של 'חידון', המעלה שאלות שהתשובה עליהן היא 'נכון' או 'לא נכון'. כך, למדים, בין השאר, תלמידי כיתה ד':

41.13.1. כי בחג השבועות "נוהגים להישאר ערים בלילה וללמוד תורה".

41.13.2. וכי בחודש אלול "מתכוונים לקרוא ראש השנה על ידי שיפור ההתנהגות

ובקשת סליחה".

מצ"ב לתשובה זו, כחלק בלתי נפרד הימנה, העתק מובאה מתוך החידון כפי שהוא מופיע בספר "של"י ושלכם (מבית קרן תל"י) – שערים לתרבות יהודית – ישראלית – ערבות הדדית", עמ'

108-110, כנספח 8.

41.14. גם טענת המשיב בדבר הצורך באמון רב במורים המלמדים את תכנית הלימודים¹⁴,

לא עומדת במבחן המציאות, זאת כפי שעולה מעדויות 'בשטח', מהן עולה כי

במקרים רבים הוראת תכני תכנית הלימודים נעשית באופן, אשר הגדרתו כ'חוויתי,

¹³ בעמ' 79 לספר.

¹⁴ ראה סעיף 47 לתגובת המשיב.

יצירתי ומשמעותי, רחוקה מרחק רב מאוד מהאמת, כאשר לעתים עסקין בדרישה מהתלמידים להעתיק או לשנן פסוקים, כפי שעולה מדוג' אחת מני רבות, אשר מצורפת לתשובה זו, **כנספח 9**.

ו. אין בטענות המשיב כדי לרפא את אי קיום חובת ההיוועצות

42. עוד טוען המשיב בתגובתו, כי האציל את סמכויותיו אל המזכירות הפדגוגית במשרד, תוך שהוא מפנה לסמכותו לעשות כן, מכוח סעיף 29 לחוק חינוך ממלכתי.
43. ועדיין, מן המפורסמות היא, כי אין בהאצלת סמכות זו, בכדי לפטור את המשיב מלשאת באחריות מלאה לפעילות הגוף הנאצל, על כל המשתמע. נפנה בעניין זה אל בג"ץ 9518/16 פרופ' אלון הראל נ' **כנסת ישראל** (פורסם בנבו, 05.09.2017), שם נקבע כי:

"יסוד העקרונות הכלליים החלים על אצילת סמכויות מונחת התפיסה לפיה מוסיפה הרשות המוסמכת לשאת באחריות להפעלת הסמכות גם לאחר שזו הואצלה לגורם אחר. האוצל פועל איפוא באמצעות הנאצל, ואין הוא מתפרק מסמכותו אשר הוקנתה לו בחוק (הסמכות המינהלית, בעמ' 884). משכך נקבע, כי רשאית הרשות השלטונית לבטל את אצילת הסמכות בכל עת, וכי עליה להנחות את הגורם אשר לו אצלה את הסמכות באשר לאופן הפעלתה, ולפקח על פעילותו (ברק-ארז, בעמ' 187-188). באופן זה יכולה הרשות השלטונית לעצב את המדיניות באשר להפעלת הסמכות מחד גיסא, ולהותיר את יישומה בפועל לגורם המקצועי שלו הואצלה מאידך גיסא (ראו ברכה, בעמ' 149). בעניין הסדר אצילת סמכויות על-ידי שרי הממשלה ציין פרופ' זמיר: "ברור כי האצילה לא נועדה לפטור את השר מן האחריות למילוי תפקידו... הנאצל אינו אמור לבוא במקומו של השר, ולשאת תחתיו באחריות המשפטית והציבורית, כאילו החוק העניק את הסמכות לנאצל ולא לאוצל, אלא רק לסייע בידי השר. לפיכך, הדין שאיפשר את אצילת הסמכות, ועם זאת לא פטר את השר מאחריות לסמכות, צריך גם לאפשר לשר להנחות את הנאצל, לפקח עליו, ובשעת הצורך אף להתערב באופן אישי בהפעלת הסמכות על-ידי הנאצל. אחרת האצילה תחטיא את מטרתה. כך לגבי אצילה על-ידי שר, וכך אף לגבי אצילה על-ידי כל רשות מינהלית אחרת: האוצל צריך לקיים שליטה בסמכות גם לאחר האצילה, ולצורך זה הנאצל צריך לסור למרותו של האוצל" (הסמכות המינהלית, בעמ' 874 והאסמכתאות בהערת שוליים 135) (ההדגשה הוספה – א"ר); ראו גם עניין פיליפוביץ, בעמ' 429".

44. בין טענות העותרים, נכללה הטענה, כי המשיב חרג מסמכותו ככל שהחלטתו ו/או החלטת מי **מטעמו** - בדבר קביעת מקצוע הלימוד ותכנית הלימודים מכוחו, כמקצוע חובה אשר ילמד בבית הספר הממלכתיים כלליים בלבד – נעשתה מבלי שמילא את חובת ההיוועצות, המוטלת עליו מכוח הוראת סעיף 14 לחוק החינוך הממלכתי, עם וועד החינוך.
45. גם בעניין זה, תגובת המשיב הינה מעורפלת, וזאת בלשון המעטה. ועדיין, עיון בה מעלה בבירור את המסקנות הבאות:
- 45.1. המשיב עצמו לא נועץ בוועד החינוך (ראה סעיף 91 לתגובת המשיב);
- 45.2. גם הגוף הנאצל על ידו – לטענתו – המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, לא קיים את חובת ההיוועצות (ראה סעיף 92 לתגובת המשיב).
46. **אם כך – אין ולא יכול להיות חולק כי בענייננו לא קוימה חובת ההיוועצות.**
47. עסקין, כאמור, בחובה יציר המחוקק, אשר אין בעובדה כי תכנית הלימודים נכתבה על ידי גופים מקצועיים ו/או כי בסופו של יום היא הונחה על שולחנה של מנכ"לית משרד החינוך דאז, כדי לפטור מקיומה.

48. העותרים יטענו, כי שומה היה על המשיב לעשות שימוש בסמכותו - גם אם זו/חלקה הואצלה - ולקיים את חוות ההיוועצות החלה עליו, ולמצער - לוודא כי זו קוימה על ידי מי שסמכותו הואצלה להם.

49. יתירה מכך; בנסיבות עתירה זו, כאשר עסקינן בהגדרת מקצוע לימוד כמקצוע 'חובה' ומניה וביה השתתו רק על מוסדות החינוך הממלכתי כללי, כאשר עסקינן במקצוע אשר קביעתו אינה מחייבת היוועצות עם מועצה (כגון המועצה שהוקמה בקשר לחינוך הממלכתי משלב ו/או הממלכתי - דתי) ובפרט - כאשר עסקינן במקצוע שתכניו עוסקים בשאלת זהותם של תלמידי מוסדות החינוך הממלכתי - אי קיום חובת ההיוועצות הינה פגם היורד לשורש העניין, באופן המחייב את התערבות בית משפט נכבד זה.

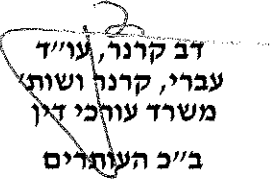
ז. סיכום

50. אשר על כן, לאור כל טענות העותרים, דין **מקצוע הלימודים תרבות יהודית ישראלית**, בוודאי ככזה אשר מוגדר כ**מקצוע חובה/ליבה**, לעבור מן העולם.

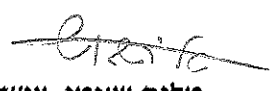
51. לאור כל האמור לעיל, ובכלל זה המפורט בעתירה, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כמבוקש בה.

טל עברי, עו"ד
עברי, קרנר ושות'
משרד עורכי דין

דב קרנר, עו"ד
עברי, קרנר ושות'
משרד עורכי דין
ב"כ העותרים

טליה שאטי, עו"ד
עברי, קרנר ושות'
משרד עורכי דין

נספחי התשובה

נספח	תיאור
1	כריכת ספר מסדרת "של"י ושלכם", מהוצאת קרן תל"י – עבור כיתה ג'
2	כריכת ספר מסדרת "של"י ושלכם", מהוצאת קרן תל"י – עבור כיתה ד'
3	תוכניות הלימודים, לכיתות ב', ג', ה' ו – ו'
4	תוכנית הלימודים לכיתה ד'
5	הוראת תפילת העמידה, מתוך ספר הלימוד לכיתה ה' – "מפתחות לאדם, עם ומקום", הוצאת חל"ד
6	טקסט המתייחס ליום הכיפורים ומנהגי התפילות שבו, מתוך הספר "של"י ושלכם" (מבית קרן תל"י) – שערים לתרבות יהודית – ישראלית – חברות ומנהיגות"
7	תרשים
8	העתק מובאה מתוך החידון מהספר "של"י ושלכם" (מבית קרן תל"י) – שערים לתרבות יהודית – ישראלית – ערבות הדדית"
9	שיעורי בית בקשר לתפילת 18

נספח 1

נשל"י ושלכם

מבית קרן תל"י

שערים לתרבות יהודית-ישראלית

חברות ומנהיגות

פזא

סמליות

חברות

ערכות
הנצחיות

סמליות

בשילוב תכנית מתמקשת

בהפקה עמדת סמליות

בהוצאת קרן תל"י

קרן פיתוחית הלימודים למקצועות יהודית-ישראלית

של משרד החינוך

נספח 2

של"י ושלכם

מבית קרן תל"י

שערים לתרבות יהודית-ישראלית

סמית

בהוצאת קרן תל"י

בשילוב תכנית מחולקת
בהפצת עמדות טובות

על פי תכנית הלימודים למקצוע תרבות יהודית-ישראלית
של משרד החינוך

2017

נספח 3

יצירות ויוצרים בארון הספרים היהודי

מקדמות התוכן	ערכים רעיונות בשנות חיים	מטרה שילובית המכלל	15	10	מקורות מבוא לימוד לימוד	מיומנויות הסמכות לעשיית	הסמכות לעשיית	הסמכות לעשיית
בין אדם לחברו	חברות • "דוד אורי" • חיים ל"אחר" • תקשורת בין-אישית • אמון לעומת חוסר אמון • שלום • אמת • פיוס • אחריות	חברות • "בין אדם לחברו" לעומת "בין אדם למקום" • (ברכות) לשונויים • "אהבה חיים" • גברא באלם • סובלנות • דומה ושונה • "חיים ומוח" • ביד הלשון • לשון חכמה • לשון נקיות • שוים • חיות האדם • לבד • אחריות	10 מקורות בנושא המגוון סוגות ותקופות, כגון: • רקע לנושא: "הנה מה טוב ומה נעים שעה אחת עם נדוד" (המילים קלג"א) – תומלץ לשיר את השיר • "סוגרים השקנים מן-האסד ... לא-תשא את-אחיד, על-גג לא-תלך ורביך קצקיד ... ואחבך קרע קמח: אף ה" הלכס חוכים את-עתיק ... ואחבך קרע קמח: אף ה" (ויקרא י"ט, ט"ז-י"ח) • "מה ששנא עליך ... (בבלי, שבת דף ל"א, ע"א) • "אי קאיש קטפץ טיים אסב נמים קראות שוב" (המילים ל"ד, י"א) • "קטן וקטנים, בין-לשון" (משלוח י"ח, כ"א) • "אשף לך רב, קנה לך חבד" (משנה, אבות פירק א, משנה ו) • "כיצד ... " (אבות דר' רמז) (המצדוף "רב-חבר") • "חבד אדם שנגבא קצלים" (משנה אבות פירק ג, י"ד) • "כשם שאין פרוצפין שוים זה לזה, כך אין דלמים שוים" (ברכות דף נ"ח עמוד א) • "לא שוב חיות קצלים לבדו" (בראשית ב, י"ח) • חכם אברהם ערסני: "... ואהבה לרע כבוד, ועוד אפילו עובד עבודה זרה וחס באחרות, הקדוש ברוך הוא מוזתר להם על עוונם ..." (אור לישראל, במדך נר יאר, משנ"ד, עמ' נ"ח) שירים, סיפורים ומשלים בני זמננו על חברות ומנהגות, כגון: • אדית גשר / שלמה אביס (סיפור) • ירבים קשנים / יחזקאל גפן (שיר) • המפייסות / שלומית בת אסיף (שיר) • שפי תבדים / יהודה אשליס (שיר) • שותפים / שלומית בת אסיף (שיר) • חברים / דוד ברק (שיר) מקורות מתרבויות עולם, כגון: "ומבנה היא הדבר היחיד שהתעללה שלו מוסכמת על כל בני האדם" (קיקרו); אל תלך לפני, אל תלך מאחורי, לך פשוט לפני והיה ידיו (אלבר קאמלי);	יום משחקי חברות, המדגימים ערכי חברות, שיתוף פעולה וכל, כגון: • פעילות "מוביל-מוביל" מוביל" בבתים, ואחר כך הליכה ביחד (ר') האינטרס מקאמץ) • שיתוף חברים ודקים ובדקות הפיכיות שלום, ואחר כך לשלש ולבדוק ("והחוש המשולש לא במהרה ינתק") • הכנה פריוקט משותף פרו/מוצר של חלוקה במשא, במגון דרכים: צורים, מרשים, רב קולי, קומיקס במגון משלבי שפה מפגשים עם "אחרים" דואלוג				

מעגלי חיים וחברה

מעגלי חיים וחברה

תכנים וארגון

תכנים וארגון

מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת
מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות מסורת מסורת מסורת	מקורות

יצירות ויוצרים בארון הספרים היהודי

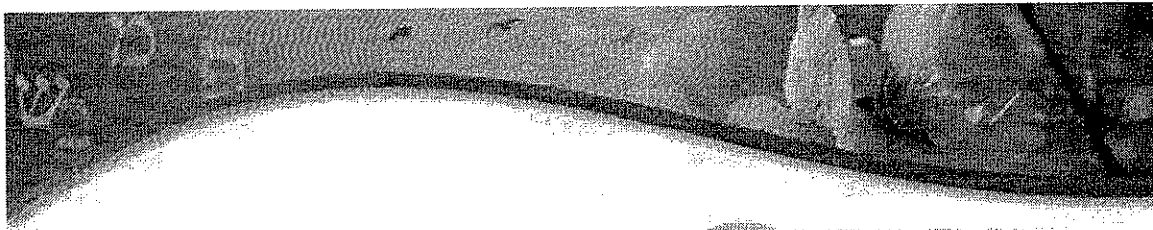
רעיונות למעילות חינוכיות ולשיעורי חקר	מיומנויות חשיבה ואתיקה	נושאי יסוד, איור מילים, משימות לשון	מקורות ונושאי לימוד	מספר טעמים, שיעורים מומלץ	ערבים, לעיתים פיסולי חיים	מיקד החוכה
- לוח פרשת שבוע. - כיתח שבוע חמישי. - המחויבות לפרשת השבוע לכל אורך השנה. - יצירת מדרש לא מילולי: הלחנה, אמנות, דרמה, קולנוע וכו'. - לימוד עם חורים. - בחירת דרשה אישית (בגן מבנית "המסע אל הדרשה"), קבלת אמירות על ערכים מחוץ הפרשה. - וישומם בפועל מערכת דרשות. - עבודת אמנות בעקבות הדרשה, ערב הקראת דרשות והצגת בשיחף המשפחות.	- האזנה וקריאה, וקריאה קולית ומועמנות. - שאלות שאלות, חשיפת משמעות. - גלויה וסמוליה בטקסט, חילוצ ערכים/חובבות. - הסקת מסקנות, פרשנות והערכה, נקיטת עמדה. - סוגות מרכזיות: פרשת השבוע. - פרשנות. - מדרש, דרשה. - דיאלוג חוצה דתות ומות עם הפופולר, סביבה ובעקבותיה. - קריאה אישית. - כלים לכתיבת דרשה אישית: מיוג מקורות, כתיבה אישית ומחלינית. - כלים רטוריים (נשיאת דרשה). - תקשוב: שימוש מושכל באחרים העוסקים בפרשת השבוע ומדרשה.	- פרשת השבוע. "עם הספר". "בן חמש למקרא". - קריאה בחורה. - עליות לחורה (ביתן, לוי, ישראל). - מפסיר, הפשרה. - שמות חורה. - תרגום (החורה). - פירוש. - פשוט-דרש. - מדרש. - דרשה. - אגדה. - הלכה. - חורה שבבית. - חורה. - שבעל פה. - חז"ל. - חברותא. "שבעים פנים לחורה", "אלו ואלו דברי אלהים חיים".	הקריאה בחורה: - החזנות המנהג ומשכונות בערך מרכזי בחזנות ובמסורת היהודית ובחזנות לשון קהילתי משותף. - חלוקת פרשיות השבוע בלוח העברי. - שמות חורה בתחילת מדרש קריאה חדש (וראו להלן במוקד לוח השנה). - קריאה בטקסט המקרא. - מחזן הסידור: "ברכות החורה" (ובעלייה לחורה בבית הכנסת): "קריאת שמע" בקריאת חורה בסיסית יסודית וברבנות ("האז עיצנו בחורות..."). - קריאת החורה ב"פרשת השבוע" ומשמעותה הפופולרית: המסורת והאקטואליה. מדרש ופרשנות - מעמד הלימוד: מלמד בבלי, קידושין, מ, ע"ב ("תלמוד גדול או מעשה גדול?... שהתלמוד מביא לידי מעשה"). - סוגי מדרש (הלכה/אגדה, יוצר/מפרש), המדרש כסוג ונכונות מרכזי בספרות הבית-מקראית, דרכי המדרש (המגמות), שיקולים ערכיים במדרש, ממדרש לדרשה. - הדרשה ככלי תקשורת ומנהיגות, המפחת קשר עם הקהל ושומר על לימוד חורה עממי. - דרשות ומדרשים מודרניים (במין: קוראת מבראשית: נשים ישראליות כותבות על נשות ספר בראשית, בסדרת "יהדות כאן ועכשיו"); א-מיתיות - צדק חברתי ממדר ומדרש/הגויש דהאן כלב, דפנה חורב בצלאל, אלי ברקת ואביגדור שגיא (עורכים), ידיעות אחרונות, תל אביב, 2014, עמ' 260-261 (ממדר וממערב). - בנוסף, בניתה יילמוד קטעים מדגמים ממדר 3-4 פרשות שבוע הנקראות בזמן הלימוד (עדיף בחזית שנה ל'): קריאת השקט בחורה בשעמי המקרא, פרשנות ומדרש הפרשה לאורך הדורות, קטעים מדגמים מקהילות ישראל השונות, הנתייה לקריאה ולמידה אישית בפרשה לקריאת כתיבת דרשה (החלטה לצקת מבנים חדשים במסורת קיימת).	24	- מסורת וידידות. - לימוד ולימוד חורה כערכים מרכזיים בחבורה. - חזיונות וברקע לחורה. - לימוד חורה במסורת. - מחזות. - באמצעות פרשנות ויצירה אמית.	- פרשת השבוע ומדרשה. - פרשנות דרשה.

יצירות ויוצרים בארון הספרים היהודי

נספח 4

(4)

נספח 5

תפילת העמידה - תפילת שמונה עשרה

- 1. במסגרת שלמלכה אנשים מתפללים והורגו בתמונת וזאת סת משותף לאופן שבו שמדים כל האנשים.
- 2. מידה: איך תפילה משלש התפילות (שחרית, מנחה וערבית) הם מתפללים? (רמז: שימו לב לכסות האוזן ולמקום העומד בתפילה)

במרכזה של כל אחת משלוש התפילות הקבועות (שחרית, מנחה וערבית) נמצאת תפילת העמידה, שנקראת גם תפילת שמונה עשרה.

תפילת עמידה	=	תפילת שמונה עשרה
התפילה מסמלת בראש ובעיקרה		בתפילה ישנם 18 קטעים נבדלים ובקשה

בתפילת העמידה של ימות החול היו שמונה עשרה ברכות. בעולם פאזאור יחד נוספה לתפילה ברכה אחת נוספת. הסלל של הברכות היה מנת העניין עשרה, אך עסקה המקורי של התפילה בעשרה.

- 1. חפשו בחזק העיניים של הסידור את תפילת העמידה (שמונה עשרה). כמה פעמים היא מופיעה?
- 2. מה ניתן להסיק מכל לגבי חשיבותה של תפילה זו?
- 3. האם אתם מכירים מקסים שבהם נהגים לעמוד? למה לדעתכם עומדים במקסים אלו? כיצד משמיעה העמידה על האד?

ממה מורכבת תפילת העמידה?

לפניכם מחרוזת של כתובת ששקפות בעומקם עיונים

ישראל ותייבשת

החזית רשונה התיישות של בצורה

נחני המדינה העשית

שיפור ניכר בציונים של תלמידים בביתות ה'

שוב מכות פימורין בדרום:

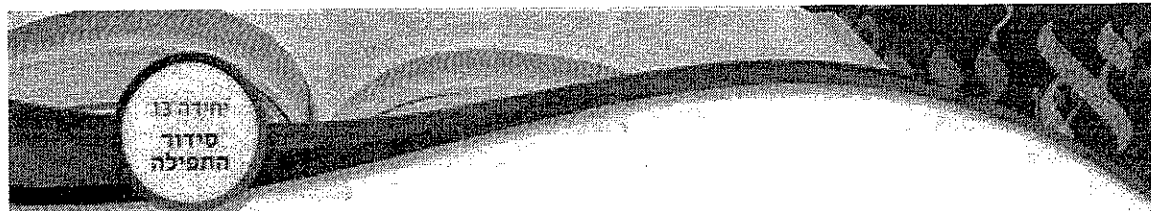
באח סיכורים במפעלים שימדים לאכר את עבודתם

תרופה לחולי כיוון שרירים

בקרוב:

- 1. בחזר אחת מן המחרוזות ונסו במחירת משאלה שלכם לגבי מה שמופיע בה.

חזרה 13 • סדר התפילה

ותפילת העמידה כוללת 18 קטעים קצרים. חלקם משבחים ומספארים את אלוהים, ובהלקם מובאות בקשות שהאדם הסתפלל מבקש - בקשות לסילוי צרכים אישיים שהשוכן לאדם היחיד וגם לסילוי צרכים לאומיים שהשוכן לעם ולמדינה. לפניכם מחר מהבקשות שבתפילת העמידה. נמצא הבקשות ולעזרתם אין ציטוט מדויק.

- סייג את הבקשות על פי חוכנו בטבלה בעמודה אחת כתבו את הבקשות השייכות לתחום הפרט, ובעמודה האחרת את הבקשות השייכות לאומה סלת.
- האם לדעתכם ישנם נושאים חשובים מספיק שיש צורך לבקש עליהם בחינתל אם כן, הוסיפו אותם לטבלה בצד המצוי.
- האם לדעתכם ישנם נושאים שאין צורך לבקש עליהם אם כן, ציטו אותם.
- מרגע חשוב שאדם יבקש גם על אומה וארצו כתב במחברתכם בקשה אחת בתנאים זה שהעברה לכם.
- מה יחסה של המסורת היהודית כלפי ארץ ישראל וירושלים? הוכיחו את השוכןכם מהבקשות שבתפילת העמידה המופיעות לסגולה בעמוד.

חידה 13 סידור התפילה

ערכו סקר בכיתתו וכתבו בהם שילתת המשאום שמרכזית ולדי הכיתה והאים בהם את המשאום החשובים ביותר

נספח 6

יום של תפילה

ביום הכיפורים רבים מתפללים בבתי הכנסת. תפילות היום הן תפילות מיוחדות ונמשכות לאורך רוב היום. תפילות רבות קוראות לנו לעשות חשבון נפש ולהחליט שלא לעשות שוב מעשים לא ראויים. כבר מראש השנה נאמרות תפילות המבקשות מאלוהים שיקַכֵּר (יסלח) על המעשים האלה ויעניק לנו שנה טובה. על פי המסורת היהודית, יש לאלוהים מעין ספרים: בראש השנה הוא כותב בספרים האלה באילו ברכות יזכה כל אדם בשנה הבאה – חיים, שלום, בריאות ועוד. בראש השנה הוא כותב, וביום כיפור הוא חותם.

צומת הסירה ליד הרצליה ביום כיפור
צילום: רון אלמוג

באתר "שיל" שלכם
יש פעילות על
תפילה מיוחדת ליום
הכיפורים - פיוט
טוב ביידיש
אודן הסדירות
שילי ושלכם.

בספר חיים,

ברכה ושלום,

ופרנסה טובה,

נזכר ונכתב לפניך,

אנחנו וכל עמך בית ישראל,

לחיים טובים ולשלום.

מתוך תפילות יום הכיפורים

פירושי מילים

נזכר ונכתב - זכור אותנו וכתוב אותנו

1 < מה מבקשים בתפילה זו?

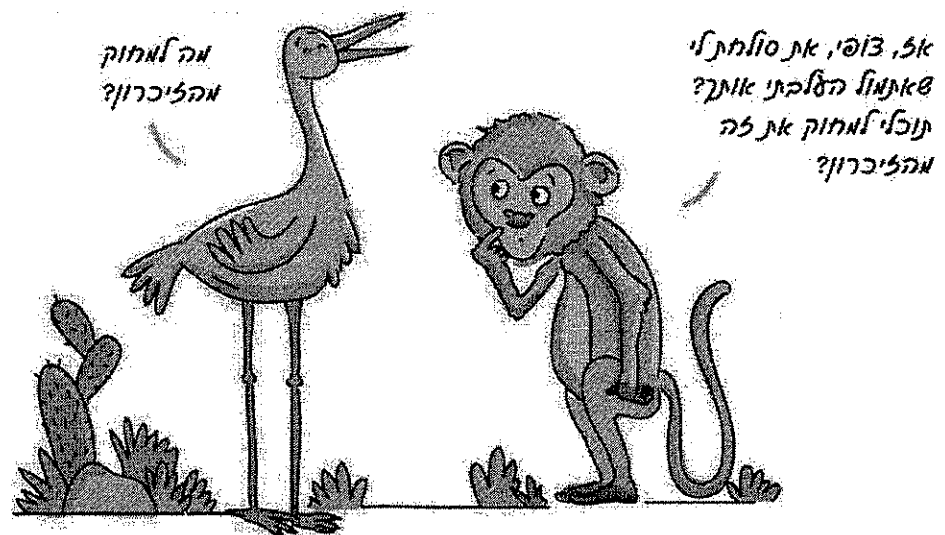
2 < למען מי מתפללים?

3 < למען מי עוד הייתם רוצים להתפלל?

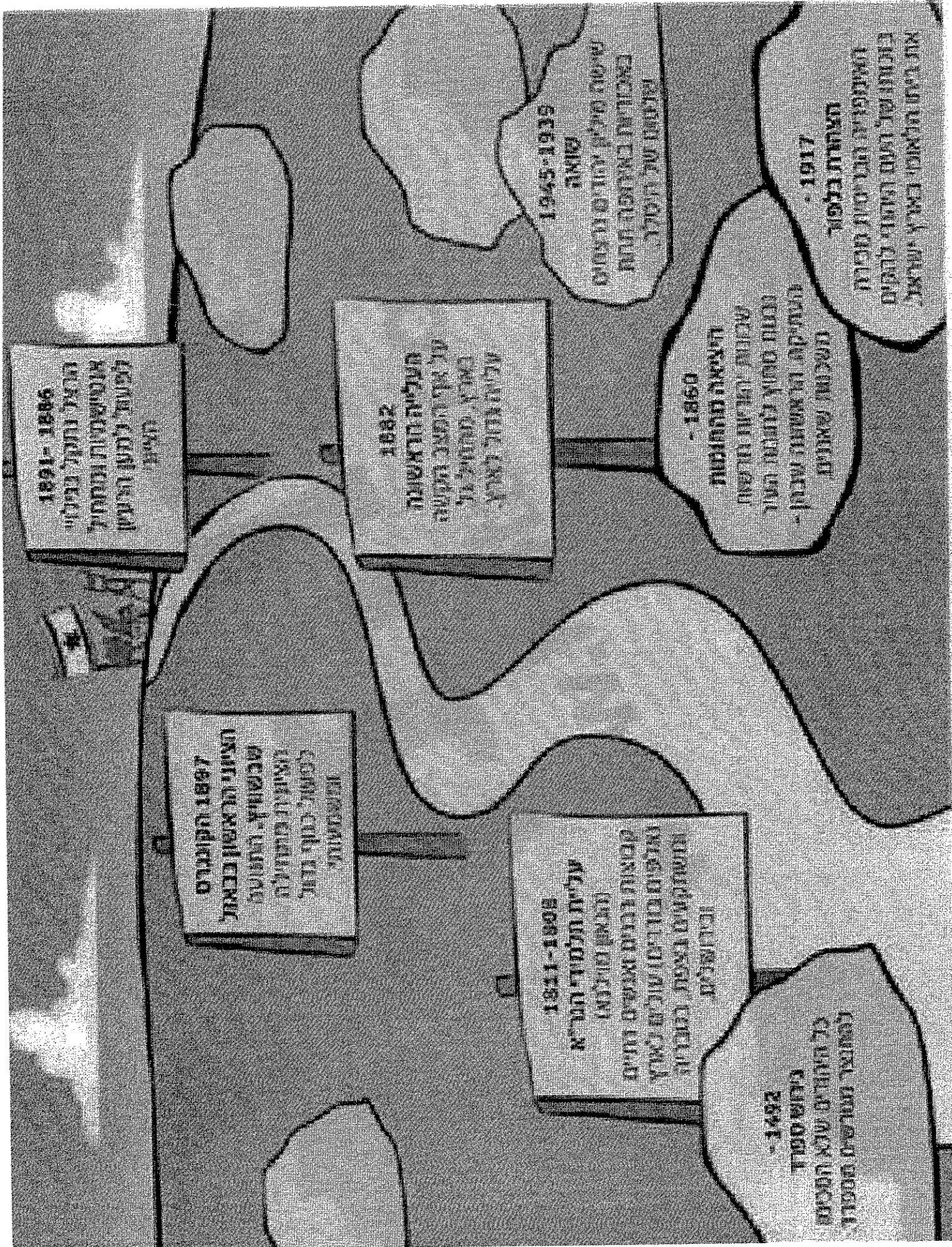
יום כפור / תגית בנזיקון

אלוהים,	אבל את הדברים הרעים
אם יש לך שם ספר	עשיתי בצחוק -
שבו אתה כותב	כתב אותם כך
כל מה שאני עושה	שתוכל למחק.
ומה שאני חושב -	דרך אגב,
את הדברים הטובים,	שם בשחקים
אני מקווה,	יש לך טיפקס
אתה כותב בגדול	או סתם מחקים?
או בצבע עבה.	

- 1 < הילד בשיר לא התכוון להזיק באשר עשה מעשים רעים. באילו מילים הוא אומר זאת?
- 2 < מדוע לדעתכם חשוב לילד הדובר בשיר לציין שלא באמת התכוון לגרום רע?
- 3 < האם גם לכם יש מעשים או מחשבות מהשנה שעברה שהייתם רוצים למחוק? פרטו.

נספח 7

נספח 8

שאלות למשחק - חידון נכון או לא נכון

תשרי

1. ראש השנה חל בחודש הזה.
2. בחודש תשרי יש חג אחד.
3. בחודש הזה יש חג שקשור למכבים.

חשוון

1. בחודש חשוון, מלבד ראש חודש, אין מועד משמח.
2. חודש חשוון הוא בדרך כלל באביב.
3. בחודש חשוון חל יום הזיכרון ליצחק רבין.

כסלו

1. חנוכה נמשך חמישה ימים.
2. בחנוכה אנחנו חוגגים את ניצחון המכבים על המצרים.
3. בחנוכה מדליקים שמונה נרות ושמש אחד.

טבת

1. צום עשרה בטבת מתרחש ביום י"ד בטבת.
2. בחודש טבת יש כמה ימים שעדיין חוגגים בהם את חנוכה.
3. טבת הוא החודש השלישי בלוח השנה העברי.

שבט

1. ט"ו בשבט נחג בזמן ירח מלא.
2. בט"ו בשבט נוהגים לאכול פירות יבשים לזכר הפירות שאכלו בני ישראל במדבר.
3. בחודש שבט מצוין יום המשפחה.

אדר

1. לפעמים יש שני חודשים שנקראים אדר: אדר א' ואדר ב'.
2. בחודש אדר חל יום כיפור.
3. את פורים חוגגים בירושלים ובעוד כמה יישובים ביום מסוים ובשאר הארץ ובעולם ביום אחר.

ניסן

1. ליל הסדר נקרא כך על שם הסדר שעושים בבית לקראת חג הפסח.
2. חג הפסח חל בחודש ניסן.
3. יום השואה נקבע לזכר חיילי צבא ההגנה לישראל שנהרגו במלחמות על הארץ.

אייר

1. כאשר יום הזיכרון מסתיים מתחיל יום העצמאות.
2. יום ירושלים הוא חג שהוזכר בתורה.
3. יום העצמאות נקבע ליום ה' באייר.

סיוון

1. חג השבועות נקרא גם חג הקציר כי הוא חג קצר בן יום אחד בלבד.
2. פעם היו מביאים את הביכורים לבית המקדש, ואילו היום מביאים אותם לכנסת בירושלים.
3. בחג השבועות נוהגים להישאר ערים בלילה וללמוד תורה.

תמוז

1. בחודש תמוז יש בדרך כלל חופש גדול בבתי הספר.
2. בחודש תמוז יש צום שתאריכו י"ז בתמוז.
3. חודש תמוז הוא החודש האחרון בלוח העברי.

אב

1. צום תשעה באב מתקיים ביום ט אב.
2. צום תשעה באב הוא לזכר חורבן בית המקדש הראשון והשני.
3. יום העצמאות חל בחודש אב.

אלול

1. בחודש אלול מתכוננים לקראת ראש השנה על ידי שיפור ההתנהגות ובקשת סליחה.
2. לפעמים ראש השנה חל בחודש אלול.
3. בחודש אלול יש תפילות מיוחדות ושמן סליחות.

שאלות כלליות

יום

1. 'עלות השחר' זה בדיוק בחצות הלילה.
2. במסורת היהודית היום מתחיל בערב.
3. שעת כניסת השבת משתנה בכל שבוע.

שבוע

1. השבוע הוא בן שבעה ימים כדי להתאים למחזור החיים בטבע.
2. ימי השבוע מכונים במספרים (יום ראשון, שני...) לפי ימי הבריאה.
3. שבת הוא יום מנוחה גם בנצרות.

חודש

1. ירח מלא הוא סימן שמתחיל חודש חדש.
2. בעבר, טרם המצאת לוח השנה, היו קובעים את החודש על פי עדים.
3. היום שבו נראה הירח לראשונה הוא 'מולד הירח'.

לוח השנה

1. החודשים העבריים מקבילים תמיד לאלה האזרחיים.
2. לוח השנה העברי נקבע על פי הירח וגם על פי השמש.
3. הלוח העברי והלוח ההגרי מבוססים שניהם על השמש והירח.

תשובות לחידון

1. סיון X	1. תשרי ✓
2. סיון X	2. תשרי X
3. סיון ✓	3. תשרי X
1. תמוז ✓	1. חשוון ✓
2. תמוז ✓	2. חשוון X
3. תמוז X	3. חשוון ✓
1. אב ✓	1. כסלו X
2. אב ✓	2. כסלו X
3. אב X	3. כסלו ✓
1. אלול ✓	1. טבת X
2. אלול X	2. טבת ✓
3. אלול ✓	3. טבת X
1. יום X	1. שבט ✓
2. יום ✓	2. שבט X
3. יום ✓	3. שבט ✓
1. שבוע X	1. אדר ✓
2. שבוע ✓	2. אדר X
3. שבוע X	3. אדר ✓
1. חודש X	1. ניסן X
2. חודש ✓	2. ניסן ✓
3. חודש ✓	3. ניסן X
1. לוח השנה X	1. אייר ✓
2. לוח השנה ✓	2. אייר X
3. לוח השנה X	3. אייר ✓

נספח 9

22

pena del 711 CHRS avg - 81

0328100

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

[illegible]

2000 01.11.3-5 pde 00.00. (2)

② Put wood into 19-1 plan + ind ③

2000/01/01